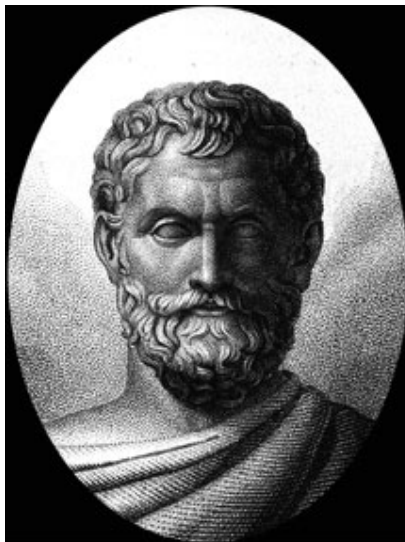

Thales din Milet

Thales din Milet (Greacă: **Θαλής ο Μιλήσιος**) (c. 635 î.Hr. – c. 543 î.Hr.) a fost un filozof grec presocratic care a contribuit la dezvoltarea matematicii, astronomiei, filozofiei. Este considerat părintele științelor.

Repere biografice

Herodot, primul autor care-l menționează pe Thales, afirmă că strămoșii lui Thales erau fenicieni, dar Diogenes Laertios adaugă că cei mai mulți scriitori îl prezintă ca aparținând unei vechi familii milesiene. Numele tatălui său era Examyces, nume obișnuit pentru un cetățean milesian, iar mama purta numele grecesc de Cleobulina.

Thales a murit la o vârstă înaintată în timpul unor manifestări sportive din cauza unor călduri excesive. Pe mormântul său este o inscripție care spune: "Aici, într-un mormânt strâmt zace marele Thales; totuși renumita sa înțelepciune a ajuns la ceruri". Deși nici una dintre scrierile lui nu a fost găsită, cunoaștem munca sa din scrierile altora.

Percepția în epocă

Era nominalizat în toate listele tradiționale ale celor "Șapte Înțelepți", inclusiv în cea a lui Platon. Avea o reputație de priceput om politic iar istoria relatată de Herodot despre deturnarea cursului râului Halys atestă reputația sa de inginer.

Și-a pus întrebări despre natura universului și a dat răspunsuri care nu luau în considerare zeii și demonii. Renunțarea la mitologie a fost un pas crucial în gândirea științifică și a condus la o explozie intelectuală care a durat sute de ani.

El a fost fondatorul filosofiei grecești și a Școlii Milesiene a cosmologiștilor. A fost contemporan cu Solon și Cresus. Pentru că nu căuta întotdeauna răspunsuri la probleme practice, Thales era văzut de unii oameni ca un om înțelept dar imprudent: o scriere a lui Platon (*Theaitetos*) ni-l prezintă căzând într-o fântână pentru că era prea ocupat să studieze stelele. Totuși, această aparent imprudentă observare a stelelor a condus la aplicații practice în navigație: el a studiat mișcarea stelelor din Carul Mic după care navigau fenicienii, după cum relatează Callimachos în *Pfeiffer*. În plus, el a demonstrat caracterul practic al filozofiei sale când și-a folosit cunoștințele ca să prezică o recoltă bogată de măslina și să pună monopol pe presele de ulei de măslina (cf. Aristotel, *Politica*).

Thales a călătorit foarte mult fiind implicat și în comerț. În timpul călătoriilor a adunat o mulțime de cunoștințe pe care le-a dat lumii grecești. De exemplu, Herodot povestește cum a prezis

eclipsa de soare din 184 î.Hr. folosind cercetările și cunoștințele dobândite de la preoții babilonieni.

Apa ca *arche*

Thales a fost primul filozof grec care a introdus noțiunea de element material primar al tuturor lucrurilor și fenomenelor cosmice și pe care l-a identificat ca fiind apa. Importanța apei în viață și în natură a fost, probabil, principalul motiv care l-a condus pe Thales la această concluzie. În Teologia Orhică este precizat că "apa există de la începuturi și ea este materia din care s-a solidificat pământul". Apa, aerul, focul sau orice alt principiu a fost pentru filozofii presocratici rădăcina vieții, a sufletului și, în general, puterea naturii vii. Vechii greci au numit această putere "Fiesthe". Thales caută motivația mișcării acestei substanțe, presupunând existența unui suflet mișcător.

Apa thalesiana era o forma a "începutului" dar și "începutul însuși".

Thales presupunea că Pământul reprezintă un disc plan ce plutește mereu pe ape, iar cutremurele de pământ sunt provocate de valurile apei în vreme de furtună.

Matematica

Thales

În domeniul matematicii, Thales a adus geometria în Grecia, familiarizându-se cu ea în timpul călătoriilor sale în Egipt și dezvoltând-o ulterior. Teoremele geometrice elaborate de el au constituit temelia matematicii grecești.

Thales a demonstrat că:

un cerc este împărțit în două părți egale de diametru

unghiurile bazei unui triunghi isoscel sunt egale

unghiurile opuse la vârf sunt egale

un triunghi este determinat dacă sunt date o latură și unghiurile adiacente ei

unghiul înscris într-un semicerc este unghi drept.

Atribuirea primelor patru teoreme lui Thales provine de la Proclus, care se bazează pe o afirmație a lui Eudemos. Cea de-a cincea teoremă este citată din Diogenes din Pamphila din secolul I. Teorema patru este asociată cu realizarea practică a măsurării distanței dintre vasele de pe mare. Hieronimus din Rhodos ne povestește cum a măsurat Thales piramidele din Egipt folosind umbrele (a determinat momentul zilei în care umbra noastră este egală cu înălțimea). Diogenius Laertius, în cartea "Viețile și opiniile marilor filozofi" ne spune că "Thales a fost primul care a determinat cursa soarelui de la un solstițiu la celălalt și a declarat că mărimea soarelui ar fi a 720-a parte din cercul solar, și mărimea lunii ar fi aceeași fracție din cercul lunar. Se spune că el a descoperit cele patru anotimpuri ale anului și l-a împărțit în 365 de zile".

Mitologia personajului

Thales a fost unul dintre cei mai importanți oameni ai timpului său, atât ca filozof și om de știință cât și ca om de stat și legiuitor prin maximele și zicerile sale. Ca drept dovadă a acestui lucru stă mărturie Plutarch care povestește că niște pescari au găsit un tripod care ar fi aparținut Elenei din Troia. Mergând la templul din Delphi, preoteasa pythiană a lui Apollo le-a spus pescarilor să dea tripodul celui mai înțelept om. Aceștia i-au dat tripodul lui Thales.

Avea orgolii temperate ironic. Se zice că obișnuia să spună că mulțumește soartei pentru trei binefaceri: "Mult, pentru că m-am născut om, și nu animal, apoi, pentru că-s bărbat, și nu femeie, și al treilea, pentru că sunt grec, și nu barbar" (cf. Diogenius Laertius)

Receptarea în timp a lui Thales

Thales este amintit de Plutarh (*Solon*), Cicero (*De divinatione*), Seneca (*Nat. Quaestiones*), Plinius cel Bătrân (*Naturalis Historia*), Galenus (*In Hippocratis. De humoribus*), Clement din Alexandria (*Stromate*). Medievalii, ca și primii moderni, aproape că-l uită, împărțind destinul tuturor presocraticilor. Se pierd multe dar se păstrează "elementologia".

Kant spune în *Logica* acela "care introduce aplicarea rațiunii speculative și de la care pornesc primii pași ai intelectului uman către cultura științifică este Thales, întemeietorul școlii ioniene. El a fost supranumit *fizician*, cu toate că a fost și *matematician*, așa cum, în genere, matematica precede întotdeauna filosofia". Hegel în *Prelegeri de istorie a filosofiei* îi rezervă lui Thales câteva pagini de importanță capitală. Apoi, în secolul XIX, apar multe istorii ale filosofiei în care Thales împreună cu alți presocratici ocupă un loc de cinste.

La noi, Dimitrie Cantemir, în *Divanul* (1698) îl citează pe "Thalis" cu o presupusă maximă (neatestată de nici o altă sursă) "precum Thalís filosoful bine au cunoscut și dzice: Focul, muiarea și marea, trei răutăți deopotrivă". *Cosmologia elenă* a lui Mircea Florian (1929) era cea mai aplicată și cea mai modernă "lectură" a presocraticilor.